

Parc d'Olèrdola

La Xara i el Pau i l'illa dels Albats

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Territori i Sostenibilitat
Xarxa de Parcs Naturals

Aquest llibre s'ha editat especialment dins del programa **Viu el Parc** que es duu a terme al **Parc d'Olèrdola** organitzat per l'Àrea de Territori i Sostenibilitat de la Diputació de Barcelona. Els exemplars d'aquesta edició es repartiran entre els escolars de 5è de primària dels municipis del parc durant el període 2010-2013. D'aquest llibre s'ha fet un tiratge de 3.000 exemplars.

Primera edició
octubre de 2011

© del text
Gonçal Luna

© de les il·lustracions
Susanna Campillo

© d'aquesta edició
Diputació de Barcelona

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització prèvia per escrit dels editors, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

Direcció, coordinació i producció
a cura d'Editorial Mediterrània, SL
Casp, 108, 8è
08010 Barcelona
Tel. 93 218 34 58
Fax 93 265 65 23
editorial@editorialmediterrania.cat
www.editorialmediterrania.cat

Disseny
Martí Abril

ISBN: 978-84-9803-471-4
DL: B-33.241-2011

Impressió
Ormoprint

Imprèss a Catalunya
Printed in Catalonia

Parc d'Olèrdola

La Xara i el Pau i l'illa dels Albats

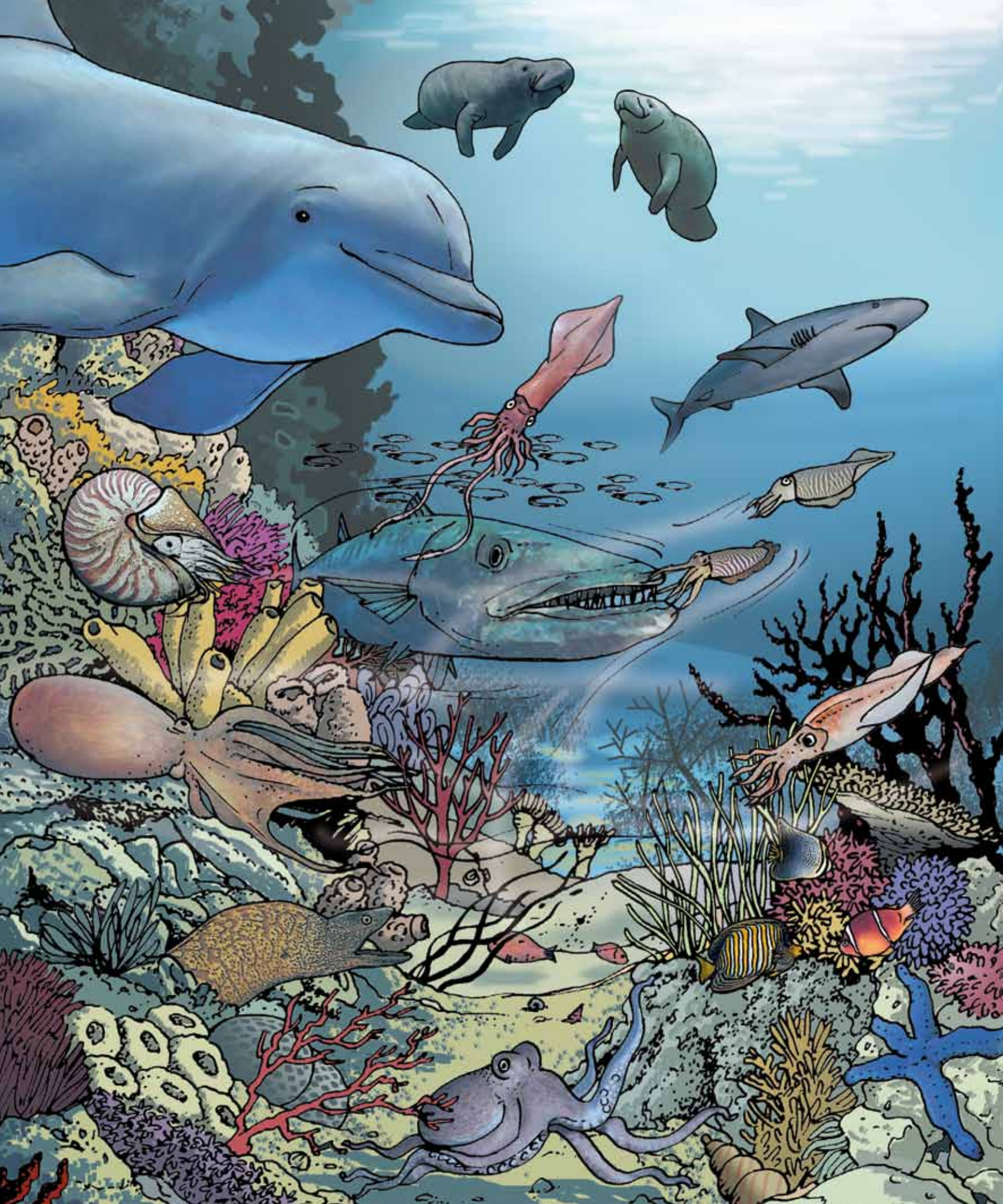
Text: Gonçal Luna

Il·lustracions: Susanna Campillo

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Territori i Sostenibilitat
Xarxa de Parcs Naturals

L'illa que va sorgir del mar

Fa molts milions d'anys, les roques del Parc d'Olèrdola encara no existien.

En aquell temps, les terres d'Olèrdola estaven submergides sota les aigües d'un mar tropical habitat per dofins, taurons i balenes. Fins i tot hi vivien els sirenis. Els sirenis són uns grossos animals marins, molt bons nedadors, de la mida d'un home... o, més aviat, d'una dona. I és que els primers exploradors americans, i els pirates del Carib que els van descobrir durant els seus viatges del segle XVI, els van confondre amb les sirenes de la mitologia antiga. Es van adonar, mentre observaven com alletaven les cries, que aquelles criatures tenien els pits a la mateixa alçada que les dones humanes. I, a més, cua de peix. És per això que els vells mariners es van pensar que se les havien amb sirenes.

El mar d'Olèrdola era un mar poc profund, d'aigües clares i ben il·luminades, com les que avui podem trobar a les costes orientals del continent Austràlia, just allà on creixen els magnífics esculls coral·lins habitats per peixos tropicals i tortugues marines... i on els pirates que no anaven amb prou de compte embarrancaven sense remei els seus vaixells.

I això és exactament el que va passar al mar antic d'Olèrdola: les colònies de coral van créixer en aquelles aigües càlides, les unes sobre les altres, fins que van formar magnífiques barreres d'escull coral·lí, les quals només van detenir la seva creixença quan van topar amb la superfície de l'aigua. Va ser d'aquesta manera com va aparèixer una esplèndida illa al bell mig del mar tropical.

Just aleshores va succeir allò que ningú no es podia esperar. De sobte, el nivell de l'oceà va descendir bruscament i les aigües es van enretirar fins al punt on les trobem avui.

La muntanya d'Olèrdola, tanmateix, es va mantenir com una illa al bell mig de les terres del Penedès, envoltada de cingles. I allí la trobem encara.

Va ser en aquest paratge màgic, antuvi habitat per sirenes, que un bon matí hi van arribar la Xara i el Pau.

El pla de les tombes

Tots els paratges màgics guarden algun secret terrible.

La Xara i el Pau van descobrir el d'Olèrdola d'aquesta manera: Quan hi van arribar es van trobar davant d'una muralla alta com la paret d'una muntanya. Era una muralla enorme, feta de grosses pedres quadrades, talment hagués estat construïda per gegants. Al mig de la muralla una petita obertura donava accés a un territori desconegut.

Els nois estaven tan astorats que amb prou feines sabien on posaven els peus. Badaven de tal manera que el Pau fins i tot es va entrebancar, va rodolar per terra i quan es va aturar havia quedat perfectament encaixonat en una cavitat allargassada. La forma del seu cos s'hi adaptava exactament. N'estava ple, d'aquelles cavitats, al costat de les ruïnes d'una vella ermita. Una mica adolorit, i amb l'ajuda de la Xara, el Pau es va poder aixecar. Encuriosits, els nois van examinar aquell clot amb detall. Un formigueig fred els va recórrer l'espina.

Allò eren tombes! Tombes excavades a la roca!

No hi havia cap dubte. Les cavitats tenien una forma perfectament humana, amb tot i un espai rodó, sobre les espatlles, reservat per encabir el crani. I el que encara els va esglaiar més: moltes de les tombes eren de mida petita: nínxols mortuoris excavats per a nens morts abans d'hora; tres aquí, cinc a l'altra banda, dos més enllà: dotzenes i dotzenes de petites tombes.

—I vosaltres, qui sou?

La pregunta els va arribar per l'esquena, mentre estaven ajupits i observaven la tomba. La feia un xicot eixerit i efervescent que capitanejava una colla de marrecs.

—Jo sóc la Xara. I aquest és el Pau.

El xicot se'ls va mirar amb atenció i va decidir que aquell parell d'intrusos li queien simpàtics i eren dignes de formar part de la colla:

—Som els Albats! Benvinguts a Olèrdola.

Els Albats

Els Albats són els nens que han mort abans d'arribar a l'ús de raó (volem dir "ús de raó" segons el parer dels adults, és clar... perquè només els adults es pensen que els nens no raonen. Pobres adults!)

Els Albats són nois perduts.

Quan un Albat mor, els seus pares, i els amics de la família, i tot el poble d'Olèrdola, assisteix a l'enterrament. S'excava la tomba directament sobre la roca, a la mida exacta, molt a prop de l'església. Així, l'Albat que acaba de morir protegirà Olèrdola per sempre.

Només hi ha una restricció a la vida dels Albats: s'estan eternament a Olèrdola. Olèrdola és el seu món. Olèrdola és la seva illa.

La resta de mortals, com ara la Xara i el Pau, i també tu mateix, lector o lectora amables que ara ens esteu llegint, podeu arribar a Olèrdola per una petita carretera que ens porta directament fins a la muralla. Però, per als Albats, Olèrdola és una illa.

Escrivim Albats així, amb majúscula, perquè cada Albat té el seu nom. El xicot eixerit i efervescent que capitaneja la colla és Elmir. Elmir és un milhomes, presumit, cregut i buscabrega; però té un somriure tan encisador que mai no li pots dir que no a res. Així és Elmir.

Completen la colla Elgom, Laguisla, Ladis i Lermes i encara alguns altres. Tots seguirien Elmir fins a la fi del món i a compleixen les seves ordres sense ni piular.

Els Albats van saludar la Xara i el Pau alegrement, encantats de conèixer uns amics que venien de fora de l'illa. Saltaven i dansaven al seu voltant. Feien tombarelles, s'empentaven i rodolaven per terra. Eren una gent esvalotada i xisclaire, però alegre com no n'hi ha.

—I ara —va tallar Elmir— prou de xerinola: Travessem la muralla!

La Xara i el Pau van deixar volar la imaginació. Què hi trobarien al darrere? Quins misteris?

De nits, la Xara i el Pau i Elmir i els altres Albats s'estiren damunt la roca i es miren el cel estelat. De tant en tant, Laguisla assenyala el cel i assegura que en aquella estrella, aquella de color blau que fa llampurnetes, hi ha una altra illa bessona d'Olèrdola.

De bon matí, els camperols surten muralla enfora, i de vegades el Pau i la Xara els acompanyen. S'allunyen de l'illa i naveguen pels camps de cereal que envolten Olèrdola. Quan bufa el vent, els conreus s'arrissen com les onades del mar. A la tardor, així que sigui ben daurat, caldrà segar el blat i emmagatzemar el gra a les sitges excavades a la roca, al poble, davant les cases. Ara, a l'estiu, les sitges són gairebé buides. Els Albats ajuden els veïns a treure'n el darrer blat de l'any, i sovint s'han de ficar dins de la sitja de cos sencer. Ara li toca al Pau, i no s'esperava pas que fos tan fonda. Elmir l'ha d'ajudar a sortir, i li diu que encara n'hi ha de més grosses.

Aigua

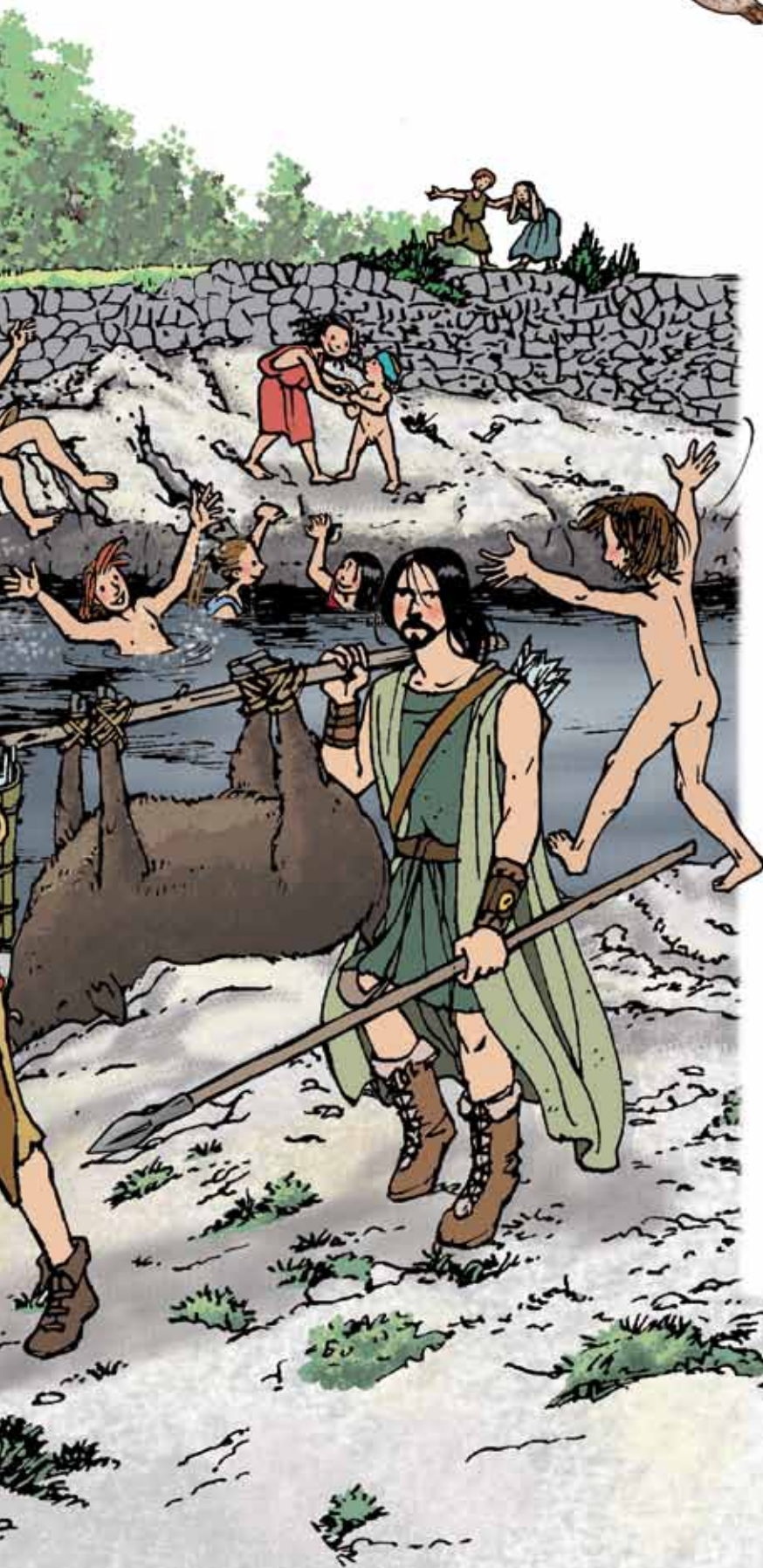
—A l'aigua!

Els dies d'estiu són calorosos i, quan el sol es pon i es fa fosc, cal mirar de refrescar-se. D'amagat, els Albats es treuen la roba i es llancen a la gran cisterna de l'illa d'Olèrdola. I és que són una mica ganàpies.

La cisterna és enorme i està plena d'aigua. La Xara i el Pau l'anomenen "la piscina" (perquè no són de l'illa), però, per als Albats, és la cisterna.

El terra del poblat és ple de canalons que van a parar a la cisterna (tot excavat a la roca, canalons i cisterna, per descomptat, com totes les coses a Olèrdola.) Així, quan plou, l'aigua no s'escola i es perd muntanya avall, sinó que s'hi recull. I és que Olèrdola, un cop més, es comporta com una illa. No hi arriba cap rierol, esclar. I només hi ha alguna font escadussera al fons de la vall, fora muralles (al fons del mar, com si diguéssim). Si el poble està assetjat pels enemics, l'única aigua a l'illa és la de la cisterna. A més plou poc, molt poc, i mai se sap quan ho farà.

Els nois xipollegen, fan cridòria i s'esquitxen aigua a la cara. El Pau s'hi capbussa i, quan emergeix, carrega Laguisla a collibè. La xicota riu i mira d'enfonsar-lo de nou.

Els acompanyen en la remullada uns quants kessetans. Són una de les tribus de l'illa, ibers autèntics, i gasten costums peculiars, com la d'anar tot el dia amb la fona a la mà i llançar pedres a tort i a dret. També tenen una llengua estranya, que només alguns Albats han aconseguit d'aprendre (com també han après de fer anar la fona).

—Són d'uns altres temps—diu Elmir. Tret d'això viuen ben bé igual que nosaltres.

De sobte, un dels Albats dóna, en veu baixa, el crit d'alarma:

—La patrulla de romans!

Tothom calla immediatament i fica el cap sota l'aigua. La Xara i el Pau els imiten i esperen que passi l'escamot. Quan ja no poden aguantar més surten a respirar, sense fer soroll. Elmir, encara panteixant, explica a la Xara:

—S'empipen fora mida! D'acord que la van construir ells, la cisterna. Però no n'hi ha pas per a tant, caram! Apa-li, que se'n tornin cap a la seva talaia.

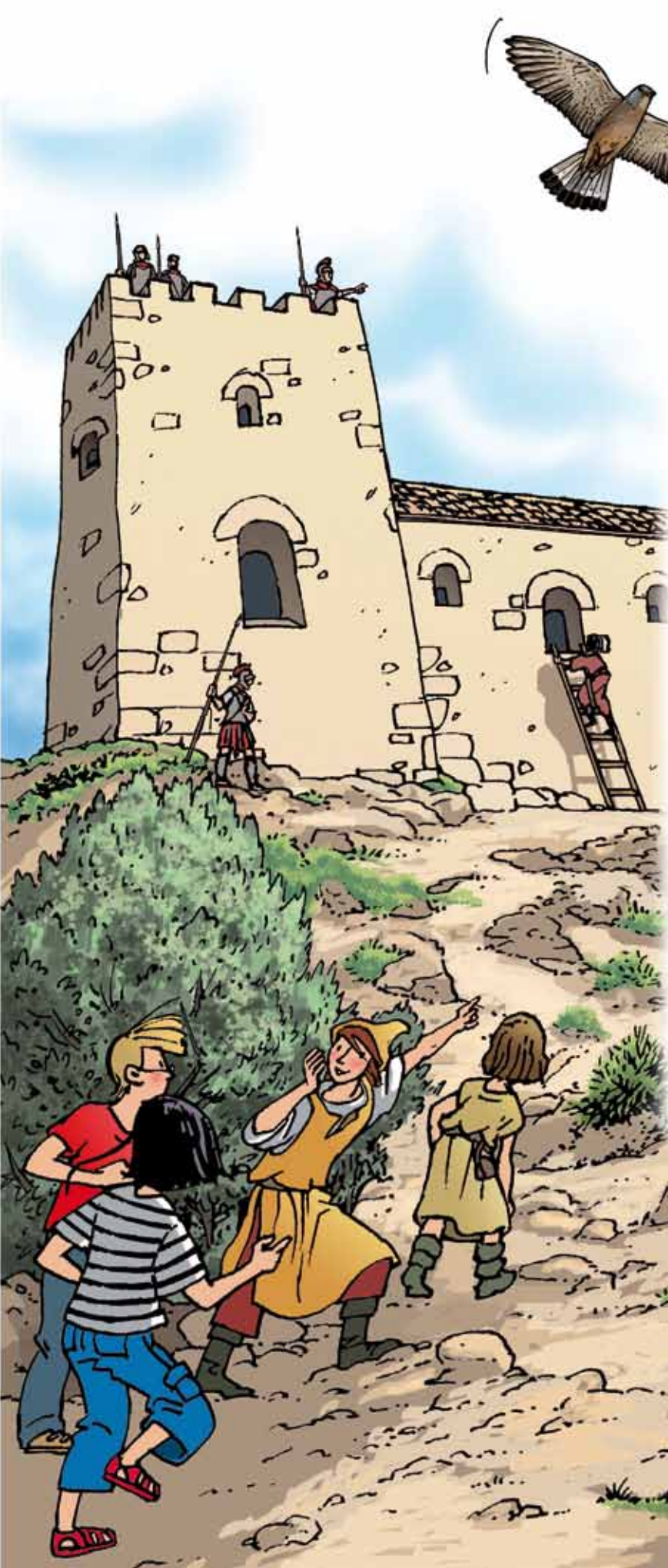
En equilibri

Una llarga corrua de nois i noies es passeja en fila índia sobre la muralla. Conserveu l'equilibri, tot aixecant els braços en creu, perquè en molts punts el mur és estret. Els Albats han deixat l'honor d'encapçalar la comitiva a la Xara. La segueixen Elmir, el Pau, Laguisla i els altres.

Volen fer la volta sencera a l'illa. I de ben segur que s'hi estaran una bona estona.

Al principi dels temps, l'illa estava envoltada de cingles per tots els costats, excepte per un. Així doncs, en aquell moment Olèrdola encara no era ben bé una illa, perquè tothom que volia podia entrar-hi i sortir-ne sense problemes. Llavors, els pobladors més antics van aixecar una primera muralla i Olèrdola es va convertir en una illa de veritat; els kessetans hi viuen des d'aleshores. Després, els romans (que tot ho fan a pes, així són ells...), van aixecar la segona gran muralla que veiem avui. I, encara més tard, ja en el temps dels castells, tota l'illa, fins i tot per sobre dels cingles, es va envoltar amb una muralla suplementària.

Dalt de la muralla, la Xara i el Pau i els Albats poden veure l'illa sencera: la cisterna, el poblament amb les seves cabanes i les sitges de gra, el castell medieval (amb tota la seva soldadesca) i l'església de Sant Miquel; el llogarret ibèric (amb el grup dels kessetans asseguts a la porta

de les cases, teixint peces de roba), i també la tallaia (amb la seva guarnició de romans, sempre vigilants i llança en mà), i totes les altres coses.

Fora muralles, les vistes també són magnífiques: la muntanya blanca del Garraf a una banda, i el Mediterrani a l'altra, i els camps de blat, ja gairebé daurats, arrissant-se amb el vent. El Pau ha de vigilar perquè a cada alenada de vent hi ha el perill de caure muralla avall. Compte, Pau!

També es veuen perfectament tots els camins que arriben fins a l'illa.

I ara, què és això? Des del nord arriba un exèrcit a cavall: són els homes del comte!

I això altre? Des del sud, un exèrcit de soldats sarraïns embolicats amb robes acolorides també avança cap a Olèrdola!

Elmir es posa en guàrdia:

—Alerta, nois! Ha arribat l'hora: comença la festa!

Guerra psicològica

Tothom vol desembarcar a l'illa dels Albats i conquerir-la. I és que qui controli Olèrdola dominarà la frontera entre els móns del sud i del nord.

Els kessetans i els romans es retiren de la batalla (perquè aquesta és una guerra que ja no és la seva).

Al castell d'Olèrdola, els soldats estan a l'aguait. Saben que tant les forces del sarraí com les hosts del comte són superiors a les pròpies. Però també tenen clar que l'illa és inabordable, perquè és una illa i perquè està envoltada de cingles i per la gran muralla.

Elmir i els altres Albats protegeixen Olèrdola. Encara que per norma ho tenen restringit, sortiran de l'illa (per a ells és un risc) i burxaran les tropes sarraïnes i l'exèrcit comtal.

Però la seva especialitat no és la lluita cos a cos. Al capdavant (ja ho havíem dit?) són una colla de ganàpies, i (ja us ho havíem explicat?) Elmir és un milhomes, presumit, cregut i buscabrega.

Així és que tots plegats es dediquen a embolicar la troca, a enredar, a emborbollar i a confondre els contrincants.

De nit, que és el seu moment preferit (com correspon a les ànimes de l'altre món), s'arrosseguen fins al camp enemic, deslliguen els cavalls, els munten i es dediquen a voltar alegrement per la plana del Penedès i per les muntanyes del Garraf, mentre els soldats del comte i els sarraïns els busquen desesperats.

De vegades, els intercanvien, i tornen els cavalls àrabs al comte i els cavalls cristians al sarraí. I, esclar, els tatanos no entenen les ordres que els donen i tot es converteix en un guirigall.

O bé deslliguen els vents de les tendes i, a la primera ràfega de vent, mentre els soldats dormen, els cau tot al damunt.

O també fan punteria contra els campaments enemics, i els disparen pedres amb la fona, tot seguint les ensenyances dels kessetans. I la Xara i el Pau no es queden enrere...

Fins que els soldats se n'afarten, giren cua i diuen:

—Au, va! Ja tornarem un altre segle!

La solitud dels Albats

Des que va sorgir del mar, ara fa uns quants milions d'anys, l'illa és inabordable, perquè és una illa i perquè està envoltada de cingles i per una gran muralla.

Però, ai!, res no és perfecte!

Els diferents pobles que han habitat l'illa hi han trobat refugi mentre tenien algun enemic del qual protegir-se: els kessetans, primer; després els romans; encara més tard el poble dels Albats...

Finalment, la lluita entre sarraïns i cristians es va resoldre a favor del món del nord.

I aleshores va esclatar la pau.

I un cop arribada la pau... Qui voldria quedar-se a viure en una illa emmurallada?

A poc a poc, ja sense amenaces i sense guerres, tothom va abandonar Olèrdola i va marxar a viure a les terres amables de la plana, on el blat i la vinya creixen en abundància.

I les pedres de l'illa es van anar enrunant, fins que no van quedar dempeus més que dos o tres edificis... i, al peu d'una de les ermites, unes cavitats allargassades, de forma humana i de la mida d'un infant.

I si els visitants d'Olèrdola, com ara la Xara i el Pau, o com tu mateix, amable lector, ensopegueu un dia amb aquelles petites tombes excavades a la roca, un formigueig de respecte immens us recorrerà l'espina en contemplar la solitud dels Albats.

Títols publicats:

1. El Parc del Garraf

La Xara i el Pau i l'àliga perdiguera

2. El Parc Natural del Montseny

La Xara i el Pau i la dona d'aigua

3. El Parc del Castell de Montesquiú

La Xara i el Pau i el castell màgic

4. El Parc de la Serralada de Marina

La Xara i el Pau i la noia de la fona

5. El Parc del Montnegre i el Corredor

La Xara i el Pau i la guerra dels banyarriquers

6. Espai Natural de les Guàrdies-Savassona

La Xara i el Pau i la Fadrineta de Sau

7. El Parc de la Serralada Litoral

La Xara i el Pau i la bruixa de la Pinta d'or

8. El Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

La Xara i el Pau i el drac de la cova

9. El Parc d'Olèrdola

La Xara i el Pau i l'illa dels Albats

La Diputació de Barcelona, a través de la Xarxa de Parcs Naturals, gestiona amb els ajuntaments dotze espais naturals d'un alt valor paisatgístic, ecològic i cultural: Parc Natural del Montseny, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc del Montnegre i el Corredor, Parc del Garraf, Parc del Castell de Montesquiú, Parc d'Olèrdola, Parc del Foix, Parc de la Serralada de Marina, Parc de la Serralada Litoral, Espai Natural de les Guilleries-Savassona, Parc Agrari del Baix Llobregat i Parc Natural de la Serra de Collserola.

www.diba.cat/parcsn

www.diba.cat/parcsn/newsletter

ISBN: 978-84-9803-471-4

**Diputació
Barcelona**

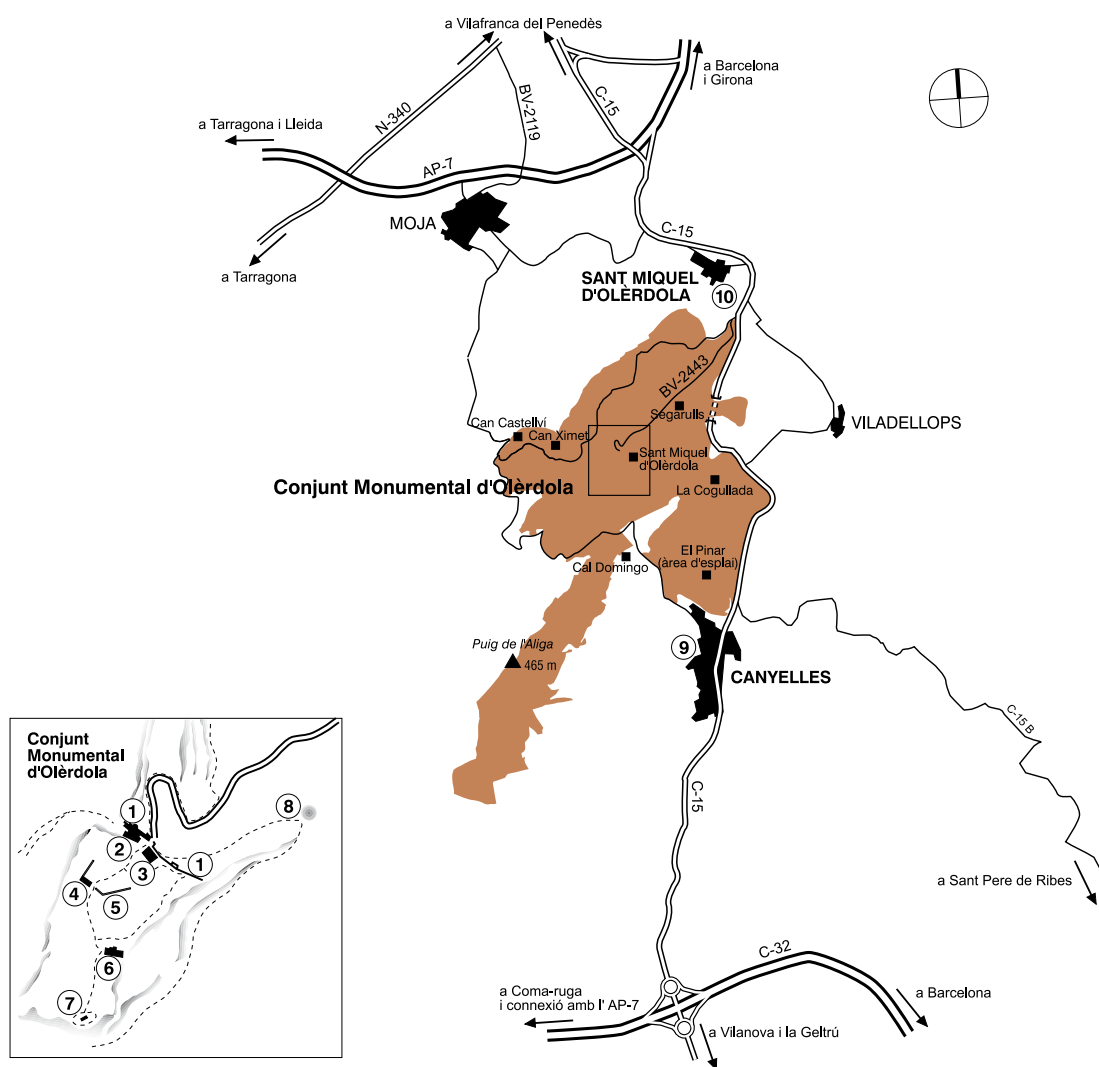
Àrea de Territori i Sostenibilitat
Xarxa de Parcs Naturals

Parc d'Olèrdola

La Xara i el Pau i l'illa dels Albats

1 Aquí tens un mapa del Parc d'Olèrdola. Gairebé tota la història de la Xara i el Pau s'esdevé a l'interior del conjunt monumental d'Olèrdola, que és una petita part del parc. Mira de localitzar alguns dels llocs del conjunt monumental que apareixen al conte: la muralla romana, la cisterna, les canalitzacions que hi porten l'aigua, l'església de Sant Miquel, la talaia

romana, el castell medieval, el pla dels Albats i el llogarret ibèric (que avui és una "àrea d'excavacions arqueològiques"). Després, prova de trobar també els pobles que envolten el parc –Canyelles, Viladellops, Sant Miquel d'Olèrdola, Moja– i el cim més alt de l'espai natural: el puig de l'Àliga.

1. Muralla romana
2. Centre d'Interpretació
3. Àrea d'excavacions arqueològiques
4. Cisterna romana

5. Canalitzacions i pedrera romana
6. Església de Sant Miquel
7. Talaia romana i castell medieval
8. Pla dels Albats

9. Punt d'Informació de Canyelles
10. Punt d'Informació d'Olèrdola

2

Al Parc d'Olèrdola hi viuen molts animals i plantes. Tot seguit et diem el nom d'uns quants, que després podràs trobar en aquesta sopa de lletres. Hi ha set plantes: margalló, llentiscle, garric, alzina, romaní, aladern, arboç; i també set animals: salamandra, dragó, esparver, cucut, guineu, senglar i conill.

C F A S L B G J S S D O P Q F U
F T Y R A P Q T E S P A R V E R
H V U J R L Ç J N O M Y M O X L
A Z L S B D A P G S C E R A G J
I O L J O W I M L A R U T P A Ç
P A E U Ç E E S A R E I W C R A
G Z N T R D S H R N A O D U R Y
K U T I S D D N A P D I D H I O
L J I X D U T L R G A R C F C B
G H S N X S S A L Z I N A S E O
E S C F E M P L S J L D S C G X
C U L H L U I Z O G F O V A S J
U T E U P N Ç A L A D E R N T D
C F I R O M A N I I Q D A R T O
U R M C B S G D U P N L A Y Y U
T A A H L D A M A R G A L L O V

3

El margalló és una de les plantes més típiques del Parc d'Olèrdola. És una palmera petita, l'única que és autòc-

tona d'Europa. Busca informació sobre aquesta espècie, descriu les seves característiques i fes-ne un dibuix.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4

Els noms dels Albats del conte estan inspirats en personatges reals: Mir Geribert; Dispòsia de Sant Martí i Guisla de Besora; Gombau –fill de Mir–, Gombau de

[illegible]

Besora i Ermessenda de Carcassona. Al conte també hi apareix Múqtadir. Busca qui eren aquests personatges i quina relació van tenir amb Olèrdola.

[illegible]

5

I per acabar, et volem recomanar una lectura: **Peter Pan**, publicada el 1904 per l'escriptor escocès James M. Barrie. La novel·la tracta del viatge que fan els germans Darling –la Wendy, el Michael i el John– al país de Maimés, una illa perduda entre les estrelles. Allà trobaran un grup de nois tan peculiars com els Albats del nos-

tre conte: els “nens perduts”. Tots plegats, encapçalats per Peter Pan, viuran magnífiques aventures entre els pellroges i els pirates. Que tingueu una bona lectura!

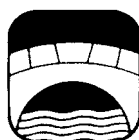
En el parc d'Olèrdola la propietat de la terra és tant pública com privada, però el manteniment i la millora d'aquest patrimoni és responsabilitat de tothom.

La caça al massís és regulada amb la finalitat que es mantingui la fauna que el caracteritza.

El parc és un indret idoni per practicar esports a l'aire lliure i per conèixer millor els nostres patrimonis natural i cultural. Utilitzeu la xarxa de pistes i camins.

Respecteu tots els elements que configuren el paisatge del parc. Recordeu que la nostra societat l'ha de preservar per a les generacions futures.

La presència i l'activitat humana en aquest espai han deixat tot un seguit de manifestacions al llarg del temps: esglésies, castells, masies, camins, marges, etc. Tot això constitueix un patrimoni cultural d'una gran riquesa que hem de conservar.

Apreneu a conèixer els animals i les plantes de la muntanya. Respecteu-los.

Recordeu que està expressament prohibit de fer foc al parc (s'hi inclouen les barbacoes).

La circulació de vehicles no és permesa fora de les carreteres i les pistes d'ús públic. Respecteu els senyals.

No llenceu les deixalles a qualsevol lloc. Deixeu-les a les papereres del parc o als contenidors de la vostra localitat quan torneu a casa.

Si colliu bolets o herbes remeieres, no malmeteu el bosc utilitzant eines o excavant la terra.

EQUIPAMENTS DEL PARC D'OLÈRDOLA

Oficina del Parc d'Olèrdola. La Pleta

Correu postal: Mediterrani 11, 08850 Gavà
Ctra. de Ratpenat a Plana Novella, km 3,5
08870 Sitges
Tel. 935 971 819
p.olerdola@diba.cat
Horari: de dilluns a divendres de 9 a 15 h

Punt d'Informació de Canyelles

Ajuntament de Canyelles
Pl. de l'11 de setembre, s/n
08811 Canyelles
Tel. 938 973 011
p.olerdola.cicanyel@diba.cat
Horari: de dilluns a dissabte de 10 a 14 h

Punt d'Informació d'Olèrdola

Ajuntament d'Olèrdola
Av. Catalunya, 12
Olèrdola
Tel. 938 903 502
p.olerdola.olerdola@diba.cat
Horari: de dilluns a divendres de 8 a 15 h

Punt d'Informació del Museu d'Arqueologia de Catalunya - Olèrdola

Castell d'Olèrdola
Olèrdola
Tel. 938 901 420
mac@mac.es
<http://www.mac.es>
Horari: de dimarts a divendres de 10 a 14 i de 15 a 18 h i dissabtes i festius de 10 a 16 h, entre el 16 d'octubre i el 15 de març. Obert la resta de l'any de 10 a 14 i de 15 a 20 h. Dilluns tancat, excepte els dilluns festius (Nadal i Cap d'any tancat).

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Territori i Sostenibilitat
Xarxa de Parcs Naturals